

שקיימת אפשרות — ואפילו היא קלושה ביותר — להדברות ישראלית-ערבית. דבריו של בורגיבה בירושלים העתיקה, קהה השבוע, נתקבלו אף הם בחשדנות. במידה מסוימת יש יסוד לחשדנות זו, כי מאז הכרזתו הקודמת, בה הכיר ב' עובדת קיומה של מדינת ישראל, השיעור בורגיבה פעמים מספר את קולו ב' מקהלה המשותפת של שליטי ערב נגד קיום ישראל.

... על כל פנים, נדמה שעצם העלאת רעיונות כרעיונותיו של בורגיבה, ותהא הכוונה המסתתרת מאחוריהם אשר תהיה, חייבת להתקבל על ידנו באהדה, תוך ניצולם המירבי בתעמולה הישראלית ב' עולם; שכן אם תשפיע עמדתו על שליטי ערב או לאו, אין ספק שהיא תעורר במידה כלשהי את דעת-הקהל במדינות השכנות למחשבה החורגת ממחשבת השגרה על השמדת ישראל.

12.3.65 ● — שר העבודה יגאל אלון, בכינוס ארצי של ספקי-עבודה ב' נתניה:

בדברי בורגיבה נשמע צליל חדש, אמיץ ונבון יותר מזה שמשמיעים רוב שליטי ערב. עלינו לעקוב בתשומת-לב ולעודד בהירות כל גילוי של התפכחות ורצון טוב במחנה הערבי. אם כי שלום ממשי ושיתוף פעולה הוא היעד הסופי, הרי יש לחתור גם להסדר-ביניים עם ארצות ערב שגם אם לא יהיה בהם מצב של שלום, יהיה בהם כדי למנוע התלקחחות של מלחמה.

„למה לרמות את עצמנו?“

14.3.65 ● — שמואל שגב, סופר מעריב לענייני ערביים:

... תהיה זו, כמובן, ענות מצידנו להניח, כי הכרזותיו של בורגיבה פירושו השלמה עם קיומה של ישראל ו' נכונות לקשור עמה יחסים בעתיד. דווקא בשבוע שבו דיבר בירושלים העתיקה על „הסכם יהודי-ערבי“, נושלו היהודים נוספים בתונית ממקורות פרנסתם ונאלצו לצאת את המדינה שאבות-אבותיהם חיבו בה מאז המאה השביעית.

מבחינתו של בורגיבה נועדות ההכרה וות לסגול את הדרך לחיתורים ישראלים בשטחים שונים, מתוך זממה להגיע עמה להסכם בעתיד. הנחה זו מקבלת חיזוק דווקא לנוכח הדברים שהסביר בורגיבה עצמו בשיחה עם העתון הירדני עמאן אל-מסא. נשיא הוויטה הסביר לכתב הירדני, כי לדעתו שיחרור פלסטין יבוא רק כאשר הפלסטינאים עצמם יקחו את גורלם לידיהם ובמיקרה זה יהיו צפויים לסייע מצד מדינות ערב השונות... על כן, במישור הישראלי-ערבי אין לצפות לשינוי מהותי בעתיד הקרוב.

(חשיבות רבה יותר יש להכרזות בורגיבה במישור הפנימי-ערבי.) כאן קרע בורגיבה באומץ-לב את המסיכה מעל פניו של נאצר, אשר ניסה לנצל את „המלחמה בישראל“ כדי לרתום את כל מדינות האזור למרכבתו הפרוטובייטית... העובדה שבורגיבה יצא בהצטרפותו רק אחרי ביקורו בקאהיר מקשה, כמובן, על נאצר לתקוף אותו בגלוי, מתוך כך יש לצפות, כי התנהגותו של בורגיבה בימים הקרובים עלולה ללבוש אופי אנטי-ישראלי „ראוותני“... אין זה מן הנמנע כי בורגיבה אף ינסה לנצל את ביקורו בתורכיה כדי להסית שם נגד ישראל...

14.3.65 ● — יו"ר ועדת החוץ וה' בסחון של הכנסת, ח"כ מפא"י דוד ה' כהן, במסיבת מועדון בית ברנר בתל-אביב:

יש לראות בדבריו של בורגיבה ביטוי לניגודים השוררים במחנה הערבי, וב' מיוחד ביטוי לרצון להחליש את השיעור של נאצר באזור.

14.3.65 ● — שרת החוץ גולדה מאיר, בארוחת-ערים של מועדון העתון נות בתל-אביב, בתשובה לשאלות מדוע לא הושמעה עד כה תגובה רשמית ל' הכרזת בורגיבה:

שמענו... אני חושבת שאני צריכה לחכות עוד קצת בטרם אגיב. הדברים שהושמעו הם מרשימים, אך יש בהם גם מן הסתום. בדרך כלל טוב לשמוע גם קול שאינו מדבר על השמדה ומלחמה. אבל כדאי שלא תהיה תגובה שסחית, והייתי מעדיפה — מבחינת המשלה ומבחינת משרד החוץ — לחכות עד ש' נלמד בדיוק את כוונת הדברים ואת רקעם.

המסורה, מר פנחס קופל. מר חבסי אמר, כי מה שבורגיבה רואה כחזון לעתיד קיים כבר למעשה בעכו, בה חיים זה ליד זה מוסלמים, נוצרים ויהודים, מתוך כבוד הדדי. מר חובשי הוסיף, כי הוא מזמין את בורגיבה לבקר ב' עירו כדי שיוכח בכך כמו עיניו.

בדברי תשובתו אמר מר קופל, שאם נשיא סוניסיה — הנמצא כיום במרחק שעתים נסיעה מעכו, לרגל ביקורו ב' ביירות — יקבל את ההזמנה, תדאג ה' משורה שהוא ייכנס בשלום וייצא ב' שלום מגבולות ישראל.

הפתרון — לפי דוגמת לבנון

11.3.65 ● — נשיא מלגת ה' פלאנגות סיר ג'מאלי, בראיון עם סר טר לה מונד בבירות: 15 זה שנה מבקשים המוסדות הבינ' לאומיים לשוא למצוא הסדר לבעייה ה' כאובה של פלסטין. המעצמות הגדולות האמינו קודם שהזמן ירפא את כל ה' פצעים, והנה — הזמן רק ליבה את ה' אש, כי מעולם לא היה נשקף איום על השלום באזור, דווקא בשל פלסטין, כפי שהוא נשקף כיום. זוהי אחת הבעיות הבינלאומיות הגדולות המתעוררות ב' חריפות והמאכות לפתרון, כמו בעיות ברלין, לאוס, קפריסין וכו'. נחבר גם שהתפתחות הכלכלית והחברתית של האזור התתי-מסותח הזה תלויה במישור בפתרון הסיכסוך.

השלום במלסטין יכול להיות מושגת רק על עקרונות הצדק היסודי. צדק זה מתחיל בהחזרת הפליטים, שאינם אינו פוסק להמליץ עליה מאז החלטת ה' מפורסמת ב'1948. לאחר שיתקבל עקרון זה, מציע אני פתרון לבעיית פלסטין לפי הדוגמה הלבנונית. גם בלבנון יש חלק מהאוכלוסיה המסרב לתמוך בכל תוכנית של איחוד או של סורציה, אך האחדות הלאומית הלבנונית מחייבת תמיד ויתורים הדרים מצד כל העדות היושבות יחד תחת אותם שמים, וש' כחרו להן באופן סופי מולדת אחת, לבנון. אף פעם היה לתאר אותם תנאי חיים, ואם מעמד קונסטיטוציוני במסגרת של פלסטין ערבית-יהודית.

לאחר שהפליטים יוחזרו ויושבו מ' חדש בחסות ארים ועל חשבוננו, תמנה אוכלוסית המוינה הפלסטינית ערבים באותו מספר כמו יהודים. שתי העדות יקיימו, לפי דוגמת לבנון, מדינה עצמ' אית שתקיים את היחסים הכלכליים וה' כלכליים הטובים ביותר עם שכנותיה ה' ערביות.

אפשר לחשוב על ההצעה הזאת מה שרוצים — בתנאים הקיימים הוא היחיד. זה שתיכנן והקרובה ביותר למציאות. ישראל, במצבה כרגע, אינה בת-קיימא. תמיד תהיה זקוקה, כדי להתקיים, להג' נת ארצות-הברית. מצד אחר, הערבים לא יוכלו להשיג מחדש את מולדתם השרודה אלא במחיר מלחמה, שבעוד ארבע או חמש שנים לכל היותר שוב לא יוכלו להעלותה על הדעת, כפי ש' אמר זאת נשיא סוריה אמין אל-חאפז — אלא אם יצאו להשתמש בנשק לא קוג' בנציונלי.

לא נותר, אפוא, אלא למצוא פתרון של פשרה, שיסיר את הסיכסוך מבלי שיהיו בו לא מנצחים ולא מנוצחים.

12.3.65 ● — מאמר בחתימת „מע' יין“ במעריב: היתה אצלנו התרגשות השבוע: חביב בורגיבה הצהיר כי יהודים וערבים יכריזו יחד לחיות יחדיו. היו מי שראו בכך סוגיית ראשונה לבוא אביב ישראלי-ערבי. אך כל אלה לא שמו לב, כנראה, כי בורגיבה לא הזכיר את ישראל, אלא דיבר על היהודים והערבים. ייתכן שיש לו גם דעות מסוימות ב' קשר לפתרון הסיכסוך הישראלי-הערבי. בעבר, כאשר נזקק לעזרת גורמים שונים במערב, היה מחוזה דעות קיצוניות פחות מדעות חבריו וראשי-הממשלה הערביים. אך בתועידת-הפיסגה ה' ערבית האחרונה לא הוכיח מתינות יתרה ביחסו לישראל. להיפך, אם הוכיח משי' מנהיגו השליטים הערביים. בעוד שליט סוריה הציע לפתוח במלחמה בישראל, הציע בורגיבה שהערבים יחפזו את י' ראל לפתוח במלחמה מצדה — משום שהוא אינו רוצה להסתכסך עם המעצ' מות ועם האויים.

12.3.65 ● — אהרון שמיר, בידועות אחרונות: לפני כארבע שנים נפגשתי בלונדון עם חביב בורגיבה, נשיא סוניסיה. ה' דעות שהביע באותה פגישה על יחסי ישראל-ערב לא היו, אומנם, חדורות אהבת-ישראל, אך כבר אז נוכחתי ש' מנהיג מוסלמי זה מבסס את גישתו ל' בעיה על יסודות יותר הגיוניים ומצי-אותיים מאשר רגשיים.

בעוד כל יתר המנהיגים הערביים התי' עלמו אז ומתעלמים גם עתה מקיומה של מדינת ישראל, והיא מכונה בנאומיהם והצהרותיהם בשם „ממשלת תל-אביב“ או „ממשלת ב'ג'וריון“ — הכיר בורגי' בה בעובדת קיומה של המדינה וכינה אותה בשמה המפורש. הוא הטיל אומנם על ישראל את חובת פתרון בעיית ה' פליטים הערביים ופיצויים על אובדן רכושם, אך הוא דיבר על כך בהתאפ' קות, ללא התפרצויות היסטוריות וללא התביעה המסורתית להשמיד את ישראל. חוגים ישראליים רשמיים התייחסו אז בבטול גמור לדבריו של בורגיבה, ומאז עד עתה לא נעשה כל ניסיון לנצל את הדברים בתעמולה הישראלית, כהוכחה

12.3.65 ● — אלי-חביב בורגיבה, במסיבת-עתונאים בבירות, בנוכחות כ' 300 עתונאים ערביים ווריים:

אני מוכן לשלוח צבא תוניסי להילחם, אם כל המדינות הערביות יחליטו על מלחמה. אך על הערבים לדעת כי לא יעלה בידם בשעה זו להחריב את ישראל באמצעות מלחמה. על מנהיגי הערבים להעדיף גישה המבוססת על שיקול-דעת ולא על רגשות. עליהם לגלות יחס מציאותי לגבי בעיות העולם.

פליטים, שעמים שוחחתי בביקורי ה' אחרון בירדן, קידמו בכרחה את הצעתו ליישב את הבעייה שלבים-שלבים. אבל כאן בלבנון ישנם עתונאים שהם יותר פלסטיניים מבני-פלסטין עצמם. יש גם כמה מדינות ערביות, שהן יותר נאצרות מעבד אל-נאצר עצמו.

תאמרו לי בוואי, כי יחס-הכוחות ב' פלסטין אינו דומה ליחס הכוחות שהיה בתוניסיה, בעת מאבקנו לעצמאות, ועל כן יש לחשוב על מלחמה ללא רחמים, אם רוצים באמת להוציא את הסרסן מן הגוף הערבי.

אם תאשר מדיניות זו, של הכל או לא-כלום, עליידי רוב הארצות הערביות, מתחייבת תוניסיה לקבל את ההכרעה. אמרתי זאת בפסיגה הערבית ואני חוזר על זה עכשיו. אבל אני מאמין, כי לפי קצב העניינים לא נתקדם בצורה זו צעד אחד. אבל כדי להרדים את ההמונים, ימשיכו להגיש להם סיסמות פרובוקטוריות והבטחות חסרות-שחר.

עתונאי לבנוני משעס את דב' ריו: לא על זה מדובר, בהצ' הרחק בירדן אמרת כי לא צרי' כיס להיות במאבק זה מנצחים או מנוצחים...

אני עומד על מה שאמרתי. כי אחרי הכל, מה טעם לרמות את עצמנו אהנו היום במצב ש' מנוצחים. אני מעדיף, כהתחלה, מצב ניסראלי. אלא אם יש לך פתרון אחר.

אותו עתונאי: הפתרון היחיד הוא מלחמה חדשה של מאה שנים נגד האויב הישראלי. אם לא תחוסל ישראל, אין זכות' קיום לעולם הערבי כולו.

זה הרעיון שלך. הרשה שגם לי יהיה רעיון משלי.